

наукове зібрання, підкресливши неперервність культурних і духовних взаємин наших країн в контексті європейської традиції.

Про давнє культурне підґрунтя наших зв'язків та життєдайність духовної традиції ми пересвідчилися й трохи згодом, коли нас зустрічали у Лесновському та Осоговському монастирях. У гірському селі Лесново розташований монастир XI ст., заснування якого пов'язується з іменем преподобного Гаврила Лесновського. Монастир, як один з найбільших середньовічних культурних центрів, був широко відомий завдяки чи не найбільшій на Балканах бібліотеці та скрипторіуму. Свого часу тут працювало чимало визначних культурних діячів, серед них Станіслав Граматик, діяльність якого припадає на першу половину XIV ст. На жаль, чимало з стародавніх рукописів впродовж XIX – поч. XX ст. потрапили за межі Македонії і нині зберігаються в бібліотеках Софії, Белграда, Загреба, Москви та Санкт-Петербурга.

Наша надзвичайно цікава подорож з Охрида через усю Македонію з південного заходу майже до самого кордону з Болгарією закінчилася увечері, де біля містечка Крива Паланка нас урочисто зустріли у монастирі Св. Іоакима Осоговського (XII ст.). Цей величний монастир, що стоїть на високих пагорбах в оточенні мальовничих лісів, неначе створений для того, щоб постійно нагадувати про невичерпність потенціалу культурно-духовної й художньої традиції, яку в Македонії дбайливо плакають і яка є тут актуальним чинни-

ком сучасного суспільного життя. У монастирі розгорнуто художню галерею, відбуваються цікаві культурні акції – міжнародна художня колонія “Святий Іоаким Осоговський” та літня школа архітектури. Про це розповів, знайомлячи з монастирем, митрополит Полосько-Кумановський Кирил, згадуючи й свою зустріч 2003 року з Віктором Андрійовичем Ющенком під час церемонії відкриття й освячення храму Святої Трійці у місті Радовиш – унікального за своїм мистецьким рівнем й визнаного європейськими експертами як вершина православного зодчества XXI століття, у спорудженні й оздобленні якого брали участь українські майстри.

Цікава й сердечна розмова про тяглість духовної традиції, про допомогу з боку громадськості у відбудові монастиря та проведенні культурних акцій, про взаємозв'язки з УАПЦ, а також проблеми, з якими стикається МАПЦ щодо свого визнання, тривала до пізнього вечора. А на ранок наступного – шостого – дня ми поверталися знову до Скоп'є, щоб попрощатися з цією країною вже із літака, зберігаючи у серці яскраві враження від подорожі, та чекати на нову зустріч з македонськими колегами у Києві.

Київ

1. *Іван Курас. Роль соціогуманітарних наук у забезпеченні суспільних перетворень в Україні // Українсько-македонський науковий збірник. Випуск 1. – Київ, 2005. – С. 63.*

КОНФЕРЕНЦІЯ З ПРОБЛЕМ ІНТЕРКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

О. М.

8-11 вересня 2005 року у місті Поморіє (Болгарія) відбулася міжнародна наукова конференція “Узбережжя, море і Європа. Моделі інтеркультурної комунікації”. Організатором конференції виступив Інститут фольклору Болгарської Академії наук, який разом із муніципалітетом міста та при під-

тримці Міністерства освіти і науки, а також при сприянні історичного музею, бібліотеки та культурного осередку “Просвіта” у місті Поморіє, провів цей важливий і резонансний міжнародний науковий захід.

Варто зазначити, що у наукових програмах Інституту фольклору БАН дослідження

культури й традиції малих міст різних регіонів країни посідає важливе місце. Зокрема, одна з останніх праць директора Інституту проф. М. Сантової “Культура і традиція малого міста” (Софія, 2001) присвячена саме порівняльному типологічному аналізу міст Банско у Болгарії і Бенш у Бельгії. Аналізуючи історико-культурні, соціальні та релігійні особливості малих міст Європи, автор вводить культуру цих міст не лише у загальний європейський та національний контекст, але й у контекст локальної культурної ідентичності на різних рівнях соціокультурного вияву.

Проблематика культури малого міста є загалом актуальною для сучасної болгарської етнології і фольклористики. У наукових проєктах Інституту фольклору було передбачено й дослідження Причорноморського узбережжя, зокрема міста Поморіє, відомого як своїми культурно-історичними пам'ятками, так і традиціями, зокрема щорічними фестивалями вина й виноробства. У цьому місті впродовж декількох років тривала експедиційна робота, органічним підсумком якої і результатом кількарічної наполегливої праці групи етнологів та фольклористів Інституту й стало проведення, за безпосередньої участі мера цього міста, авторитетної міжнародної конференції, яка засвідчила не лише тяглість етнокультурної традиції регіону, але і його стрімкий сучасний розвиток. Проходила конференція в одному з кращих готелів міста, оригінальний архітектурний стиль якого створював уявлення перебування на борту великого корабля.

Про завдання й роботу Інститутської команди, яка досліджувала регіон Поморія, розповіла, відкриваючи конференцію, директор Інституту Міла Сантова (“Поморіє: узбережжя, море і Європа”). Сердечно привітали учасників мер міста Поморіє Петар Златанов та виконавчий директор фестивалю вина Іван Брайков. Увазі учасників конференції було запропоновано ретроспективну фотовиставку “Поморіє між 1918 та 1946 рр.” (автори: Веселін Калачев та Датсі Карабашев).

Робота конференції, у якій взяли участь близько сорока науковців з Болгарії, Іспанії, Македонії, Латвії, Польщі, Туреччини, Угорщини та України, проходила в кількох секціях: “Поморіє і Європа”; “Культури моря”; “Життя біля моря”; “Інтеркультурна комунікація”;

“Зустрічі з іншими. Туризм”; “Вино. Культурні практики та уявлення”; “Вірування, символи, уявлення”; “Спільноти і море”. Широта тематики та запропонований організаторами інтердисциплінарний аспект визначили багато-профільність доповідей, що прозвучали на конференції болгарською і англійською мовами.

Археологічні пам'ятки і антична спадщина регіону розглядалися у доповідях Антона Карабашева (“Теми моря на карбованих монетах з Анхіало”) та Мальвіни Русевої (“Культурні споруди II-IV ст. н. е. навколо Поморія: шедеври фракійської сакральної архітектури”).

Концепти моря з погляду етнокультури й культурної антропології були у центрі уваги Магдалени Ельчинової (“Щодо можливостей антропології в країнах чорноморського регіону”), Мануеля Мандіанеса (“Галіційці і море”) та Іоланти Суецької (“Що означає “море” у болгарській культурній свідомості”).

Семантичний аналіз вербального й культурного тексту у різних етнічних та конфесійних традиціях чорноморського узбережжя став предметом аналізу Оксани Микитенко “Топос чорне море у сербських та черногорських голосіннях”, Любомира Мікова “Про образ риби у мусульманській культурі й мистецтві”, Албени Георгієвої “Паломництво – подорож навколо іншого”, Катерини Анастасової “Міф про літаючі ікони”.

Ряд доповідей було присвячено обрядам і звичаям країн узбережжя Чорного моря та Європи, тим самим окреслюючи – в аспекті етнології та фольклористики – моделі інтеркультурного європейського співробітництва: “Життя біля моря – образи та визначні місця” (Стоянка Бояджієва); “Ритуал 7-го травня у тюрків, що живуть на узбережжі Чорного моря” (Окал Огуз); “Озеро Варна у житті населення міста Варна впродовж першої половини ХХ ст.” (Діана Тодорова); “Культ Св. Миколая у поселеннях півдня болгарського чорноморського узбережжя – модель для етнічної і культурної комунікації” (Соня Дражева); “Умови для реалізації інтеркультурної комунікації” (Євгенія Міцева); “Чехи і болгарське море – інтеркультурні моделі зіткнення” (Володимир Пенчев); “Крустпільські вовняні хустки в європейському історичному контексті” (Аія Янсоне).

Власна етнічна традиція у свідченнях іноземців — тема дослідження Станки Дімітрової (“Варна очима іноземців за часи Кримської війни 1853-56 рр.”) та Олени Бачварової (“Враження іноземців-екскурсантів про Варну влітку 1878-1939 рр.”), тоді як увагу Доротеї Добревої привернули уявлення болгар про Європу (“Образи Європи у болгарських газетах початку ХХ ст.”).

Традиційною для болгарської етнології є увага до вивчення етнічних меншин, що було ще раз засвідчено доповідями, які на широкому документальному матеріалі продемонстрували, що традиційна культура певної етнічної спільноти є незаперечним кодом її власної самобутності: “Прибережні гагаузи — письмові джерела та зустрічі з ними” (Ваня Матеєва), “Візуальні джерела про жінок-гагаузок з Варни та їхні шаровари” (Магдалена Іванова), “Джалем, джалем (ходи-ходи): цигани, море й дещо інше” (Тінка Бозова).

Окремим блоком було представлено доповіді з тематики вина й виноробства у традиційній народній культурі. Широкий спектр народних уявлень та яскравих народних звичаїв, пов’язаних з концептом вина та обрядовою практикою виноробства у регіонах Центральної та Південно-Східної Європи, образи святих — покровителів виноробства та виноробів, вино у різних жанрах фольклору тощо, знайшли відображення у доповідях, окремі з яких супроводжувалися й відеоматеріалами: Наталії Рашкової “Трифун Зарезан: вино та карнавал (адаптація фольклорних обрядів до новостворених міських фестивалів)”; Валентини Ганви-Райчевої “Трифун Зарезан у фестивальной культурі болгар-католиків”; Ласло Моде та Андраша Сімона “Обряди та виробнича традиція у виноробських регіонах Угорщини у 1990 рр.”; Светли Петкової “Вино: концепти та образи в усній традиції”; Миколая Вукова “Вино як сигніфікатор спорідненості у болгарському героїчному епосі”; Євгенії Гранчарової “Вино і танець”; Володимира Боцева “Етнологічні свідчення про вино та курбан”; Ірени Бокової “Вино — спадщина і традиція”.

Цікавою й різноманітною була секція з проблем туризму, де порушувалися актуальні

для Болгарії питання залучення фольклорно-культурної спадщини до потреб туристичної індустрії. Цій проблематиці, як такій, що пов’язана з питаннями сучасного фольклорного процесу, формами його побутування та презентації, проблемою фольклоризму у сучасній культурі тощо, постійно приділяється увага як з боку науковців, так і з боку туристичного менеджменту, визначаючи роль фольклору у громадському й економічному житті країни. Як теоретичні проблеми, так і практичні завдання поєднання народної творчості і туризму, фольклор як екосистема, можливості нетрадиційної медицини, пов’язаної з морем, фольклор у рекламному менеджменті, досвід окремих регіонів тощо розглядалися у доповідях: Іви Станоєвої “Болгарське чорноморське узбережжя у рекламах туристичних агенцій”, Іскри Капінчевої та Тодорки Стоянової “Пелатерапія з античних часів до сучасності на чорноморському узбережжі”, Красиміри Томової “Внесок міських голів Варни у розвиток міста як курортного центру”, Пламена Бочкова “Туристична індустрія Царева з етнологічної точки зору”, Веселки Тончевої “Фольклорна традиція і туризм”, Світлани Тончевої “Споживання центру або вода та площа”.

Таким чином, основними темами конференції “Узбережжя, море і Європа. Моделі інтеркультурної комунікації” стали “культура” і “традиція”, що розглядалися у міждисциплінарному аспекті та з погляду ідентичності культурного прояву. Наукова конференція засвідчила широкий міжнародний інтерес як до проблем національної культурної спадщини, так і сучасних моделей, що визначають європейську культурну інтеграцію.

Учасники міжнародної наукової конференції стали також гостями фольклорного фестивалю, який щорічно проходить у серпні-вересні на центральній площі міста, та мали можливість ознайомитися з творчістю яскравих фольклорних колективів, професійних та самодіяльних митців регіону.

Київ